

De zwanenjonkvrouw van Adrichem

Er was eens, heel lang geleden, in Beverwijk nabij de Sint Aagtendijk een kasteel van de heren van Adrichem. Het kasteel is allang geleden afgebroken maar als je weet waar je moet zoeken dan kun je nog de slotgracht vinden en vanuit de lucht zijn de omtrekken van het kasteel nog vaag zichtbaar.

Nu gebeurde het dat op een mooie zomerdag de toenmalige heer van Adrichem, Floris, een tochtje op zijn paard ging maken. Hij reed via de Aechtendyk en de Kleine sluis togt naar de Molen watering die hij volgde zodat hij bij het Zwaens meertje uit kwam. Hier wilde hij even rusten en genieten van de zwanen die daar altijd zwommen. Tot zijn grote verbazing zag hij in het water een prachtige jonkvrouw zwemmen. Zo mooi was zij dat hij onmiddellijk verliefd op haar werd en haar in gloedvolle bewoordingen zijn liefde verklaarde. Eerst schrok de jonkvrouw vreselijk maar Floris wist haar al snel te overtuigen dat hij geen kwaad in de zin had. Integendeel, hij wilde haar tot zijn vrouw nemen. De jonkvrouw weigerde echter om uit het water te komen en stelde als eis dat hij haar de mooiste jurk die kon vinden zou brengen om die bij het meertje achter te laten waarna zij zelf naar het kasteel zou komen om zijn vrouw te worden. Floris van Adrichem reed snel terug naar het kasteel. In de kamer waar vroeger zijn moeder, Elisabeth van Duivenvoorde, woonde, hing nog steeds de jurk waarin zij met zijn vader was getrouwd. Die jurk, met een dieprode kleur, was de mooiste jurk die hij ooit had gezien en zeker goed genoeg voor de schone jonkvrouw. Snel reed hij weer terug naar het zwaens meertje, liet daar de jurk op de oever achter, reed weer terug naar het kasteel en wachtte daar ongeduldig tot de jonkvrouw kwam.

Bij het vallen van de avond verscheen zij bij de poort in de trouwjurk van zijn moeder en zijn liefde voor haar werd nog groter. Na het avondeten zaten zij nog wat te praten en toen vertrouwde zij hem haar geheim toe. Zij was geen gewone jonkvrouw maar een zwanenjonkvrouw. Elke dag kon zij één uur lang de gedaante van een gewone vrouw aannemen en alleen door de oprechte liefde van een man kon zij vrouw blijven. Doordat hij geduldig op haar had gewacht en gedaan had wat zij hem vroeg had hij zijn oprechte liefde aan haar bewezen. Zij had daarom haar zwanenhemd achtergelaten en verstopt bij het Zwaens meertje. Voor een groot aantal jaren leefden zij daarop samen als man en vrouw.

De liefde van Floris bleef oprecht totdat hij een zoon, een erfgenaam voor zijn kasteel wilde. Helaas was dat onmogelijk. Een man en een zwanenvrouw kunnen samen geen kinderen krijgen. Het verlangen naar een zoon werd zo groot dat Floris begon te kijken naar een gewone vrouw en toen hij Machteld van Poelenburg ontmoette vroeg hij haar om zijn vrouw te worden en hem een zoon en opvolger te schenken. Toen de zwanenvrouw dat hoorde vluchtte zij naar het Zwaens meertje en viel daar voor dood neer. Daarop streken er twee zwanen neer met tussen hen in een zwanenhemd. Zij gooiden het hemd over de zwanenjonkvrouw en in de gedaante van een treurige zwaan verdween zij in de lucht. Een zwaan is van het begin tot het einde trouw aan één partner en vanaf dat moment komt de zwanenjonkvrouw af en toe terug om te kijken of Floris van Adrichem zijn dwaling heeft ingezien maar Floris is lang geleden al gestorven. Hij heeft nooit kinderen gekregen en heeft zijn liefde voor de zwanenjonkvrouw dus voor niets opgegeven.

De zwanenjonkvrouw blijft echter trouw aan haar liefde want wanneer later het kasteel door onheil werd bedreigd hoorden voorbijgangers het waarschuwend getrompetter van een zwaan en nog steeds ziet men af en toe een schitterende witte zwaan boven de resten van het huis Adrichem zweven. Het is de zwanenjonkvrouw op zoek naar haar geliefde.

Floris van Adrichem was de oudste zoon van Sijmon van Adrichem en Lijsbeth van Duivenvoorde en heer van Adrichem van ± 1487 tot zijn dood in 1500. Hij trouwde met Machteld van Poelenburg maar het huwelijk bleef kinderloos. Hij werd opgevolgd als heer van Adrichem door zijn jongste broer Arend. Op een schilderij van rond 1430 staat zijn moeder afgebeeld in een lange rode mantel met wijde mouwen. Daaronder draagt zij een brocaten jurk, waarvan de extreem lange mouwen onder die van haar mantel uitvallen. Om haar middel draagt ze een gouden gordel met belletjes. Aangezien zijn ouders rond 1430 trouwden is het waarschijnlijk dat Lijsbeth is geportretteerd in haar bruidskleed.

De burchtvrouw van kasteel Assumburg

Aan de Tolweg in Heemskerk staat nog steeds het kasteel Assumberg. Nu gebeurde het in die dagen, omstreeks het jaar 1273, dat de burcht werd belegerd door opstandige boeren en lijfeigenen. Dit was het gevolg van de Kennemeropstand die was gericht tegen de adel. De boeren eisten meer zelfstandigheid en een betere behandeling. Hun gramschap richtte zich voornamelijk tegen de heer van de burcht die een wrede en meedogenloos man was. De burchtheer wees, zoals was te verwachten, de eisen van de boeren en lijfeigenen hardvochtig af en verschanste zich achter de dikke en veilige muren van zijn burcht. Na verloop van tijd werd de situatie echter onhoudbaar. Een ieder binnen de burcht zat daar vast want de opstandelingen hielden iedereen die de burcht wilde verlaten met geweld tegen. Ze hielden ook iedereen tegen die naar binnen wilde zodat er ook geen eten en drinken aangevoerd kon worden. Langzaam sloop de honger de burcht binnen en nog wilde de heer niet toegeven. Zijn vrouw, een dame van hoge adel en de goedheid zelve, deed wat zij kon om haar man te overtuigen van de terechte eisen van de boeren en lijfeigenen. Zij wilde niets liever dan dat haar man zou toegeven dat hij te streng was geweest om zo de burcht met al haar inwoners te sparen van honger en vernietiging.

Uiteindelijk wist zij hem te overtuigen om te gaan praten met de opstandelingen. De burchtheer stuurde een onderhandelaar naar buiten om de eisen aan te horen. Tot grote woede van de burchtheer bleek de onderhandelaar helemaal niet van plan om te gaan praten met de opstandelingen. Bij de eerste de beste gelegenheid ging hij er vandoor zonder de eisen van het volk aan te horen en aan zijn heer over te brengen. Ook dit was het gevolg van de onmenselijke behandeling die de burchtheer niet alleen tegenover het volk had maar ook tegenover zijn bedienden. Wie kon de heer nu nog vertrouwen als zelfs zijn bedienden hem in de steek lieten? Ten einde raad vroeg hij zijn vrouw of die voor hem wilde onderhandelen. Zelf wilde hij niet gaan omdat hij bang was dat hij zijn geduld zou verliezen en woede van het volk dan nog groter zou worden.

De kasteelvrouw werd door de opstandelingen beleefd ontvangen want zij was altijd goed en barmhartig geweest voor ieder die haar hulp inriep. Echter, zij bleven op hun standpunt staan. Zij wilden de burcht innemen en de wrede heer straffen voor zijn daden door hem te doden. Voor zijn vrouw lag dat heel anders. Vanwege haar goedheid wilden zij haar sparen. Zij beloofden haar vrije aftocht met medeneming van wat haar het liefste was mits zij het zelf kon dragen. Met die boodschap stuurden zij haar terug naar haar man ondanks dat zij hun smeekte om genade voor haar man.

Natuurlijk weigerde haar man om de burcht en zichzelf over te geven aan de opstandelingen maar de vrouwe had een heel slim plan bedacht waardoor zij het leven van haar man kon redden. De opstandelingen hadden immers gezegd dat zij vrije aftocht kreeg met medeneming van wat haar het liefste was mits zij het zelf kon dragen. Men had daarbij natuurlijk gedacht aan juwelen en kleding maar de vrouwe had iets totaal anders in gedachten. Zij liet de opstandelingen weten dat zij de volgende dag op het middaguur gebruik zou maken van het aan haar beloofde recht op vrije aftocht. De volgende dag om 12 uur werd de ophaalbrug neergelaten en daar verscheen de burchtvrouwe met, tot stomme verbazing van de opstandelingen, het liefste wat zij had op haar rug. Geen juwelen of kleren maar haar echtgenoot. De opstandelingen stonden machteloos. Een belofte is nu eenmaal een belofte. Zij moesten de burchtheer ongedeerd laten gaan. Met veel moeite droeg de vrouwe haar echtgenoot op haar rug totdat zij uit het zicht van de opstandelingen was. De burchtheer durfde amper om zich heen te kijken van schaamte en machteloosheid. Om zijn leven te redden had hij bovendien zijn vrouw moeten beloven om voortaan redelijk en goedgunstig te heersen en zich te laten leiden door zijn vrouw indien hij twijfelde aan de juiste beslissing. En zo gebeurde het dan ook. Voortaan was hij een eerlijk en rechtschapen heerser en zo won hij uiteindelijk de liefde van het volk.

In 1273-1274 was er in Kennemerland een opstand van de vrije boeren, gericht tegen de adel. De rebellie breidde zich snel uit over Waterland, het Gooi en het Sticht. Uiteindelijk wist graaf Floris V de Kennemer boeren te kalmeren door hun een eigen landrecht toe te staan, waarin de lokale rechtsverhoudingen en

rechtspraak werden geregeld. Er is niets bekend van een belegering van Assumburg rond die tijd, dat toen bekend stond als Williaems Woninghe van Velsen. Het kasteel zou door de dunne muren ook nooit een belegering kunnen doorstaan.

Er wordt verteld dat de burchvrouw haar man droeg tot aan waar nu de Vrijburglaan is. De burchtheer zou in een boerderij daar onderdak hebben gekregen. De boerderij werd daarom ook wel de Foppenburg genoemd.

Er heeft inderdaad een boerderij gestaan die de Vrijburg heette. Dit was de boerderij van Toon Dijkman. Het is waarschijnlijk dat de boerderij haar naam heeft te danken aan de vrijstelling van bepaalde lasten.

Het verhaal wordt ook wel verteld over het achter Assumburg gelegen kasteel Oud Haerlem maar ook hier zijn geen historische bronnen van de redding bekend. De enige (bekende) belegering van Oud Haerlem was in 1351 tijdens de Hoekse en Kabeljauwse twisten welke tevens het einde van het kasteel betekende. Bovendien was de heer van Oud Haerlem, Jan van Polanen, tijdens de belegering niet aanwezig op het kasteel. Het verhaal wordt niet alleen in Heemskerk verteld maar ook in Haarlem en meerdere locaties in Europa (Duitsland en Frankrijk) Tot zelfs in Israël aan toe. Ever After is een door Colombia Pictures uitgebrachte Amerikaanse film uit 1998 van Andy Tennant en gebaseerd op het verhaal van Assepoester. In de film wordt een soortgelijke situatie gebruikt waarbij de hoofdrolspeelster, Drew Barrymore, haar prins op deze wijze redt van een bende rovers.

De slimme keukenmeid

Heel lang geleden woonde op het kasteel van Heemskerk, het tegenwoordige kasteel Marquette, heer Gerrit van Heemskerk. Ondanks hun hoge positie en invloed bij de graaf van Holland raakten de heren van Heemskerk regelmatig in conflict met naburige heren en met de boerenbevolking. In 1354 werd heer Dirk van Brederode, een hoofdman van de Hoeken, op het slot Heemskerk gevangen gehouden door Gerrit van Heemskerk, een hoofdman van de Kabeljauwen. De bevolking was niet van plan zich hierbij neer te leggen. Zij wilden de heer van Brederode bevrijden. Om te bereiken dan heer Gerrit zijn gevangene vrijliet besloten zij het kasteel te belegeren. Na een paar weken zou dan het eten en drinken wel op zijn en dan zou de heer van Heemskerk wel inzien dat hij zijn gevangene beter kon vrijlaten of anders van de honger moest sterven.

Na een paar weken begon het eten in het kasteel inderdaad op te raken. Drinken was geen probleem. Er was genoeg water in de slotgracht voor als het bier en de wijn opraaakte. Voor korte tijd kon men ook nog vissen in de slotgracht om de honger te bestrijden. De dag naderde echter dat er echt geen kruimel meer te vinden was in het hele kasteel. Gerrit van Heemskerk stond op het punt om zich over te geven aan de belegeraars. Er zat geen vis meer in de slotgracht, de voorraadkamers waren leeggegeten en de kelders met wijn en bier waren leeggedronken. Er waren zelfs geen ratten of muizen meer in het kasteel te vinden. Er was alleen nog maar water om te drinken, meer niet.

En alsof het allemaal nog niet erg genoeg was dreven er van het kamp van de belegeraars de heerlijkste geuren van kookpotten en braadspitten richting het kasteel. Iedereen liep het water in de mond terwijl hun magen verkrampden. De situatie was onhoudbaar. Voor hij zich ging overgeven riep heer Gerrit voor de laatste keer zijn mensen bijeen om ze toe te spreken. Voordat hij zou gaan spreken stapte een keukenmeisje naar voren welke verlegen vroeg of zij iets mocht zeggen. Heer Gerrit keek even naar zijn vrouw Beatrix die hem toeknikte. Het keukenmeisje vertelde daarop haar idee om de belegeraars voor de gek te houden. De kasteelvrouw en haar kamenierster moesten van mooie glimmende blauwe en zilveren stoffen een paar grote vissen maken die er van een afstand echt uitzagen. Ook moesten ze van bruine stof een paar gebraden stukken vlees namaken. Ook deze moesten er van een afstand echt uitzien. Het keukenmeisje zou dan voor de rest zorgen. De vrouw en haar naaister gingen snel aan de slag en de volgende dag lagen er drie vissen en een paar stukken gebraden vlees van stof, en gevuld met zand klaar voor het keukenmeisje. Nu werd het tijd voor een toneelstukje. Op de kasteelmuur stonden een paar wachters klaar met potten bier maar aangezien het bier op was, waren deze gevuld met water. Toch deden de wachters net of ze een beetje dronken waren. Met luide stem riepen zij naar elkaar en zongen dronkenmansliedjes. Toen het zeker was dat zij de aandacht van de belegeraars hadden kwamen de keukenmeisjes met schalen waarop vlees en vis lag. Tenminste, zo leek het van een afstand. Iedere wachter greep een stuk vlees

om daar zogenaamd van te gaan eten. Bovendien verkondigden zij luidkeels dat de vis maar weer in de gracht moest worden terug gegooid. Er was toch vlees genoeg. Het keukenmeisje zwiepte vervolgens met een wijds gebaar de vissen in de gracht waardoor de belegeraars dachten dat er nog voedsel genoeg was in het kasteel. Immers men gooit geen eten weg als men de hongerdood nabij is. De belegeraars hieven teleurgesteld het beleg op en zo werd het kasteel en haar bewoners gered van de hongerdood door tussenkomst van een slim keukenmeisje.

Gerrit van Heemskerk of Gerard van Heemskerck (ca.1300-1358) was heer van Heemskerk, en een Kabeljauwse leider. Hij was getrouwd met Beatrix van Haerlem Willemsdr. In de nadagen van de strijd tussen Willem en Margaretha raakte Dirk van Brederode in de macht van Gerrit van Heemskerk. Die werd op het kasteel van Heemskerk in gevangenschap gehouden. In juli 1354 werd Dirk van Brederode voor drie maanden op vrije voeten gesteld, hij moet echter beloven weer terug te keren, levend of dood. Spoedig daarna werd de verzoening tussen moeder en zoon van Beieren een feit, bij welke gelegenheid alle wederzijdse gevangenen in vrijheid werden gesteld.

De redding van een maagd

Heel lang geleden, omstreeks het jaar 870 waren de woeste Vikingen gevreesd om hun woeste strooptochten. Een veel gehoorde smeekbede in de Frankische landen waar ook Holland bij hoorde was **'Heer, bescherm ons tegen de razernij van de Noormannen...'**. De leider van de Deense Vikingen was een zekere Rorik. Om hem gunstig te stemmen en hem tot bondgenoot te maken had Lotharius I, keizer van het heilige roomse rijk, hem benoemd tot Hertog van Frisia. Dat betekende dat het hele kustgebied van Holland onder zijn gezag viel. Dat betekende niet dat er geen stroop en plundertochten meer plaatsvonden, die gingen gewoon door. Op een kwade dag kwamen de Vikingen met hun leider aan land waar nu Beverwijk ligt. Hun leider, de wrede Rorik, ging voorop richting het hofland (daar waar nu de Hoflanderweg is) en zag daar een prachtige jonge maagd. Het meisje verschoot van schrik bij het zien van de woeste mannen. Ze liet alles uit haar handen vallen, draaide zich om en rende zo hard ze kon weg. Dat zette de Vikingen echter aan tot een wilde achtervolging van het meisje. Rorik had wel zin in een verzetje en hij wilde zich vergrijpen aan het jonge meisje. Lange tijd wist ze de Vikingen voor te blijven. De angst voor wat zij haar wilden aandoen gaf haar kracht en bovendien werden de Vikingen gehinderd door hun zware bewapening. Ze rende aan één stuk door tot ze uiteindelijk op een verhoging in het landschap uitgeput neerzeeg. Wanhopig en buiten adem keek ze om zich heen maar zag nergens meer een uitweg. Ze kon de Vikingen al horen naderen. Nog enkele momenten restten haar van de schending van haar eer. In opperste wanhoop richtte zij een bede tot de Heilige Agatha van Sicilië. Net op het moment dat de Viking Rorik zijn handen naar haar uitstak om haar te schenden verscheen er aan de hemel een oogverblindend licht met daarin een vrouwenfiguur. De Heilige Agatha gaf gehoor aan haar smeekbede. In één klap doodde de heilige de Viking Rorik waarop de andere Vikingen terug deinsden en er in ontzetting vandoor gingen. Het meisje zond nog een vurig dankgebed op naar de Heilige Agatha voor zij door uitputting en de doorstane angsten bewusteloos raakte. Enige tijd later werd zij gevonden door haar vader die haar was gaan zoeken toen hij hoorde van de inval van de Vikingen. Vol schrik zag hij het dode lichaam van Rorik naast dat van zijn dochter liggen. Het meisje kwam echter al snel weer bij vertelde het ongelooflijke verhaal van haar redding aan haar vader. Uit dank bouwde haar vader, op de verhoging waar zijn dochter gered was, een houten kapel om Agatha te eren en te danken voor haar tussenkomst. De kapel werd later een kerk waar omheen Sint Aagtenkerke oftewel Beverwijk is ontstaan.

Agatha zou verschenen zijn in de 9e eeuw op de plek waar later een kerk werd gebouwd die aan haar werd gewijd. Rond die kerk is Beverwijk ontstaan.

Rorik, ook wel Rurik, Roerik van Dorestad of Hrørerek (ca. 820 - na 873, voor 882) was een Deense Viking uit Jutland die tussen 841 en 873 als hertog over een deel van Frisia (het kustgebied van Nederland) heerste. In 867 vond een opstand van de Cokingi (mogelijk Oostergo)[2] plaats en werd Rorik uit (een deel van) Frisia verdreven. Dit duurde echter niet lang en Rorik keerde voor 870 al weer terug. Bij het verdrag van Meerssen

(870) werd het Middenrijk verdeeld tussen Karel de Kale en Lodewijk de Duitser. In 873 zwoer hij Lodewijk trouw in Aken, en dat is het laatste dat we van hem horen. Hij is gestorven vóór 882, toen Godfried de Noorman zijn gebieden in leen verkreeg.

De Dodenschippers van Wijk aan Zee

Heel lang geleden, tijdens het bewind van de Frankische koningen, ongeveer 1500 jaar geleden, was iedereen in het toenmalige Holland verplicht om schatting, een soort belasting, te betalen aan de koning. Daar was maar één uitzondering op en die uitzondering gold alleen voor de vissers van het visserskustdorp Wijk aan Zee. De vissers van Wijk aan Zee waren wel aan de Franken onderworpen maar zij hoefden geen schatting te betalen in de vorm van geld. Zij waren in plaats daarvan verplicht tot een bijzondere herendienst, een opdracht van de koning van het Frankische rijk die zij trouw moesten vervullen. De Frankische koning had hun de taak gegeven om de zielen van de overledenen van het Frankische rijk over te brengen naar het zielenrijk Brittia waar iedereen gelukkig was. Deze gebeurtenis kwam een paar keer per jaar voor waarbij elke visser een keer aan de beurt kwam.

Alle vissers van het dorp gingen gewoonlijk bij het vallen van de avondschemering naar bed om te slapen maar de vissers wier beurt het was om de herendienst te verrichten werden om middernacht gewekt door het kloppen aan de deur en gedempte stemmen die riepen in de nacht. De vissers stonden dan snel op en gingen naar het strand waar elke visser een lege boot vond die aan niemand van het dorp toebehoorde. Met veel moeite duwden ze de boten in zee, namen de riemen op en roeiden van het strand weg. Ondanks dat de boten leeg waren, op de vissers na, lagen de boten tot aan de rand in het zeewater. De vissers roeiden de boten met moeite alsof zij zwaarbeladen waren. Boven het klotsen van de zee uit hoorden zij nog steeds de gedempte geluiden van mensen die droevig naar elkaar riepen in de donkere nacht. De vissers wisten dat zij op weg waren naar Brittia, het eiland van de gezegenden waar alle zielen van de gestorven mensen samen kwamen om gelukkig te leven en te wachten tot hun geliefden zich bij hen voegden.

Het eiland Brittia lag 25 mijlen diep in de zee, oftewel bijna 100 kilometer ver, tegenover de monding van de Rijn. Normaal zouden de vissers hier een dag en een nacht voor moeten roeien maar deze nacht waren zij binnen een uur aan de overkant. Het was de vissers verboden om uit te stappen en het eiland te betreden maar de boten liepen vast op het strand van het eiland en bleven daar rustig liggen zonder af te drijven.

Vanuit de duinen hoorden zij vervolgens een ijzingwekkend stem die een lange lijst van namen afriep:

SIMON JAKOBSZOOM,....JANUS KLAASZOOM,....GREETJE SIMONSDOCHTER, ARENT JANSZOOM,....KRELIS KARELSZOOM,....MIEKE BERTESDOCHTER,...

De lijst leek eindeloos en ging de hele nacht door maar bij elke naam die werd afgeroepen kwam één van de boten iets hoger te liggen alsof er iemand van boord ging. Tegen het ochtendgloren raakten de boten leeg en nadat er geen enkele naam meer werd afgeroepen konden de vissers eindelijk huiswaarts keren om te gaan rusten. De terugtocht verliep zelfs sneller dan de heenreis aangezien de boten nu leeg waren en het roeien niet zo moeizaam ging. Thuisgekomen op het strand van Wijk aan Zee lieten zij de boten aan de kust achter en gingen vermoeid naar huis en naar bed. Niemand wist waar de boten bleven maar een ieder die later die dag ging kijken zag daar niets anders dan alleen de eigen boten en verder een leeg strand.

Het verhaal over Brittia is opgeschreven door de 6^e eeuwse geschiedschrijver Procopius. Volgens hem deed het verhaal over het mythische eiland de ronde in de lage landen onder het bewind van het Frankische rijk.

Procopius van Caesarea was een prominent Byzantijns geschiedkundige, wetenschapper, juridisch adviseur en letterkundige, die leefde onder de regering van keizer Justinianus I.

Hij vergezelde de belangrijkste generaal van zijn tijd, Belisarius, in een aantal oorlogen. Daardoor was hij deelnemer aan en ooggetuige van belangrijke gebeurtenissen in het eerste deel van de 6e eeuw. Gecombineerd met zijn schrijf- en observatietalent maakte dit hem tot de voornaamste geschiedkundige van in ieder geval de 6e eeuw.